

RAPPORT

3 • 2010

Markägarenkäten

Skogsstyrelsens delrapport för undersökningarna om processen för formellt skydd 2005-2008

Lenart Svedlund, Ulrika Siira

© Skogsstyrelsen mars 2010

Författare

*Lennart Svedlund
Ulrika Siira*

Projektgrupp

*Lars Ambrosiusson
Ulrika Siira
Josefina Sköld
Lennart Svedlund*

Foto

Lennart Svedlund

Tryck

Elanders Sverige AB

Upplaga

150 ex

ISSN 1100-0295
BEST NR 1824

Skogsstyrelsens förlag
551 83 Jönköping

Innehåll

Förord	1
Sammanfattning	2
Mycket av vunna erfarenheter betonar området kommunikation	2
Fortsatt arbete med Markägarenkäten	3
Inledning samt beskrivning av MEK-verksamheten	4
Regeringsuppdraget	4
Parallell uppföljning	5
Aktiviteter och metodik 2008	5
Det framtagna uppföljningssystemet	6
Aktiviteter och metodik 2009	8
Utvärdering av MEK-verksamheten	9
Summering	9
Arbetsformerna	9
Uppfyllandet av beslutade åtaganden	10
Genomförandet av undersökningarna	11
Samarbete mellan aktörer	12
Undersökningsresultat och aktuella frågor för det formella skyddet	13
Svarsfrekvens och bortfallsanalys	13
Värdefull sidoinformation från materialen	13
Om bemötande och upplevd kompetens	14
Om informationsförmedling och informationsinnehåll	14
Om markägarens grad av medverkan i processen	15
Om den ekonomiska värderingen	15
Om handläggningstidens längd	16
Om synpunkter i frågor som kopplar till det skyddade området	17
Analys och förbättringsförslag för det formella skyddet	18
Övergripande om undersökningsresultaten	18
Aktörers roller och grundvärderingar	20
Kommunikation, information, relation	22
Handläggningstid och rättssäkerhet	24
Den ekonomiska värderingen	24
Referenser	26
Publicerade källor	26
Arbetsmaterial	26

Förord

Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen har i samverkan under verksamhetsåren 2008 och 2009 genomfört undersökningar om hur markägare och andra sakägare uppfattar att processen med formellt skydd av skog fungerar. Undersökningarna har främst genomförts med hjälp av utskickade enkäter. Verksamheten har getts namnet Markägarenkäten.

För objektivitet i genomförandet och för att förhoppningsvis skapa ett gott förtroende för undersökningarna har ett utomstående företag getts i uppdrag att ta fram upplägg och metodik i samverkan med myndigheterna. Även utförandet av undersökningarna, liksom analys och resultatrapportering, har hittills genomförts av detta företag, WSP Analys och Strategi.

Arbetsgruppen för Markägarenkäten har sedan starten varit Erik Norgren och Thomas Petterson vid Naturvårdsverket och Ulrika Berggren (nu efternamnet Siira) och Lennart Svedlund vid Skogsstyrelsen. De konsulter som har arbetat inom Markägarenkäten är främst Lisa Johnsson, Anna Johansson och Maria Nilsson.

Syftet med denna delrapport är att beskriva och utvärdera aktiviteterna inom Markägarenkäten; rapporten har även till syfte att sammanfatta resultat och analyser från undersökningarna samt att lämna förslag till förbättringar av arbetet med formellt skydd inom Skogsstyrelsen.

Delrapporten togs fram under februari och mars 2010 och vänder sig i första hand till läsare som arbetar på Skogsstyrelsen eller har en koppling till myndigheten eller det formella skyddet.

Sammanfattning

Markägarenkäten¹ är ett något förenklande namn för en verksamhet som bedrivits av Skogsstyrelsen och Naturvårdsverket under några år. Med hjälp av kvalitativa undersökningar i form av intervjuer och fokusgrupper, liksom med kvantitativa enkätundersökningar, har ett kontrakterat företag hämtat in, sammanställt och rapporterat om markägares syn på processerna inom formellt skydd av skog. Det är tre olika juridiska skyddsinstrument som har ingått: naturreservat bildade av länsstyrelserna och biotopskyddsområden och naturvårdsavtal bildade av Skogsstyrelsen.

Markägarenkäten initierades av Skogsstyrelsen, och planering och faktaöverblickar påbörjades under 2007. I januari 2008 lämnades två uppdrag från regeringen till Naturvårdsverket respektive Skogsstyrelsen, vilket gav ramarna för den verksamhet som sedan har genomförts.

Det är viktigt att notera att det utöver resultat och summeringar som har gjorts från undersökningarna, finns ett förhållandevis fylligt sidomaterial som tillgång efter det genomförda arbetet. Denna information kan vara värdefull i andra sammanhang än i frågor om formellt skydd, eller när det handlar om Markägarenkäten i sig själv. Se vidare om detta i kapitlet som tar upp undersökningsresultaten.

Upplägget av verksamheten och genomförandet av undersökningarna har i allt väsentligt löpt på väl enligt planering. De två undersökningsomgångar som totalt har genomförts har gett underlag som är till nytta för inblandade aktörer och kan utvecklas vidare.

Mycket av vunna erfarenheter betonar området kommunikation

Undersökningsresultaten och analyserna av dem ger både positiva och negativa omdömen för Skogsstyrelsen att ta till sig och arbeta vidare med. Myndigheten får ett ganska bra betyg, men det finns viktiga områden med förbättringspotential. De förbättringar som bör övervägas finns framförallt inom arbetet med biotopskydd. Det är viktigt att notera att det här märks en viss trendförsämring i omdömena under de fyra år som undersökts. Även om just detta resultat inte är statistiskt signifikant bör det beaktas i myndighetens fortsatta arbete.

Den kursiverade texten i kapitlet med analyser och förbättringsförslag (s. 18-25) visar i kort form de förbättringsförslag delrapporten lämnar för arbetet med biotopskyddsområden och naturvårdsavtal. Även i kapitlet som utvärderar hela MEK-verksamheten finns motsvarande kursiverad text med slutsatser och förslag.

Mycket av det viktigaste, kan summeras som önskade förbättringar inom området *kommunikation, information och relation*. I grunden handlar det inom verksam-

¹ Några använda förkortningar i delrapporten:

MEK: Markägarenkäten

BS: biotopskyddsområde, verksamhet inom biotopskydd

NVA: naturvårdsavtal, verksamhet inom naturvårdsavtal

heten med formellt skydd om att skapa och upprätthålla relationer under såväl lätta som svåra omständigheter. Det är framförallt kapitlet med analyser och förbättringsförslag här i delrapporten som tar upp dessa frågor.

Delrapportgruppen ser i vissa enkätresultat en *positiv potential till en utvecklad samverkan* mellan staten, markägare och eventuellt andra aktörer, när det handlar om biotopskyddsområdena och naturvårdsavtalen. Det gäller bl.a. enkätfrågor om att vara med i skötselarbete, stolthet över att ha ett skyddat område på sin mark respektive vilka mål markägaren ser som viktiga med sitt skogsäggande och skogsbruk. Denna positiva potential bör uppmärksammas och analyseras.

Fortsatt arbete med Markägarenkäten

Referensgruppen för Markägarenkäten (se närmast följande kapitel) betonade vid sitt möte i januari 2010 att det är viktigt att undersökningarna löper på under fler år. Ifall det skulle finnas någon svaghet i frågeupplägget eller i enskilda frågor så är detta av mindre vikt – det viktigaste är nu att systematiskt hålla fast vid upplägg och frågor och samla material från fler år som har rätt jämförbarhet och ger en längre tidsserie. Delrapportgruppen delar den uppfattningen.

Skogsstyrelsen har ambitionen att fortsätta undersökningarna under verksamhetsåret 2010. Förhoppningsvis kan framförallt enkäterna för det formella skyddet under 2009 genomföras, och eventuellt ytterligare någon kompletterande aktivitet.

Inledning samt beskrivning av MEK-verksamheten

Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen har på regeringens uppdrag *under år 2008* utvecklat ett system för löpande uppföljning och utvärdering av hur markägare och andra sakägare uppfattar att processen med formellt skydd av skog fungerar.

Parallellt med dessa uppdrag lät de båda myndigheterna även gemensamt genomföra en första, grundläggande undersökning av hur berörda markägare upplever myndigheternas arbete. Undersökningen initierades av en ansökan till Miljömålsrådet hösten 2007, där medel för undersökningen söktes. *Under år 2009* har ännu en undersökning genomförts (se nedan) och ytterligare undersökningar kommer sannolikt att genomföras under de närmast följande åren.

Syftet med att genomföra uppföljningen är att fånga upp svagheter i processerna så att orsakerna till dessa kan utredas och eventuella förändringar under tidsperioden kan kartläggas. Eventuella regionala skillnader är också betydelsefulla att klarlägga. Studierna kan vidare medverka till att utveckla kommunikationen mellan markägare och andra berörda aktörer i genomförandet av det formella skyddet.

Erfarenheter från arbetet med Markägarenkäten har använts inom flera andra verksamheter som genomförts gemensamt av Skogsstyrelsen och Naturvårdsverket under de senaste åren – den kontrollstation som gjorts för strategin för formellt skydd av skog (en utvärdering) respektive Kompletterande metoder vid skydd av värdefull natur (det s.k. Kommet-uppdraget).

Regeringsuppdraget

Naturvårdsverkets och Skogsstyrelsens arbete med att ta fram ett uppföljningssystem för formellt skydd av skog grundade sig i regeringsuppdrag till respektive myndighet i regleringsbrev i januari 2008:

- Regeringen uppdrog i regleringsbrev för budgetåret 2008 åt Skogsstyrelsen att i samråd med Naturvårdsverket utveckla ett system för uppföljning och utvärdering av processen kring formellt skydd, med syfte att rutinmässigt följa upp och återkommande utvärdera markägarnas och andra sakägares uppfattning om hur processen kring inventering och utpekande, förhandling och beslut om formellt skydd av skyddsvärd skog fungerar.
- I regeringens regleringsbrev till Naturvårdsverket för budgetåret 2008 gavs verket i uppdrag att senast 2008 i samråd med Skogsstyrelsen utarbeta ett motsvarande system för uppföljning och utvärdering av processen kring formellt skydd av skog (Mål 4, Åtgärder för att bevara biologisk mångfald).

Med anledning av att dessa skrivningar i stort sett hade samma lydelse valde myndigheterna ett nära samarbete för att utveckla systemet på ett kostnadseffek-

tivt sätt. Myndigheternas presentation av systemet redovisades till regeringen i januari 2009². Systemet beskrevs i en myndighetsgemensam rapport³.

Parallell uppföljning

Parallellt med regeringsuppdragen att utveckla ett uppföljningssystem lät Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen under år 2008 genomföra en inledande uppföljning och analys av hur markägarna upplever processen kring formellt skydd. Denna studie avsåg åren 2005-2007. Resultatet, som redovisades i en rapport från konsultarbetet⁴, utgjorde ett stöd vid utformningen av uppföljnings- och utvärderingssystemet.

Med utgångspunkt i dels det system som Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen redovisade till regeringen i sitt regeringsuppdrag, dels de resultat som framkom för åren 2005-2007, genomfördes under år 2009 en ny uppföljning som avsåg de markägare på vars mark det bildats formellt skyddade områden under 2008.

Aktiviteter och metodik 2008

Arbetet under 2008 genomfördes i projektform med representanter för de båda myndigheterna i arbetsgrupp, styrgrupp och projektägarskap. Vidare engagerades en referensgrupp med representanter från länsstyrelser, Skogsstyrelsedistrikt, LRF Skogsägarna samt skogsägarföreningarna, genom Mellanskog. Konsultföretaget WSP Analys och Strategi AB gavs i uppdrag att i samverkan med myndigheterna ta fram underlag till ett uppföljningssystem samt att genomföra uppföljningen. Skälet att anlita en extern aktör var att eftersträva ökad acceptans hos berörda markägare samt att skapa betryggande anonymitet för markägarna.

För Naturvårdsverkets del avsåg uppdraget ett utvärderings- och uppföljningssystem av processen kring bildande av naturreservat. För Skogsstyrelsens del avsåg uppdraget ett utvärderings- och uppföljningssystem av processen kring tecknade av naturvårdsavtal samt bildande av biotopskyddsområden.

Naturvårdsverket har haft som ambition att inkludera allt skyddsarbete, det vill säga länsstyrelsernas naturvårdsavtal samt skydd av andra miljöer än skog. Den uppföljning som hitintills utförts inom ramen för projektet har dock inte berört några av ovan nämnda processer.

Den uppföljning som genomfördes under år 2008 var en grundläggande kvalitativ och kvantitativ studie av markägarnas upplevelser av skyddsprocesserna under år 2005 – 2007. Den kan delas in i följande moment:

- Informationsmöte med intressenter i syfte att förankra och fånga upp synpunkter inför systemutvecklingen.

² SKS Dnr 2007/7909, NV Dnr 319-8087-08

³ Pettersson, T., Berggren, U., Norgren, E. & Svedlund, L. 2009. System för uppföljning och utvärdering av processen kring formellt skydd. Skogsstyrelsen och Naturvårdsverket. Naturvårdsverkets rapportserie 2009:5934.

⁴ Johansson, A., Johnsson L. & Nilsson, M. 2008. Formellt skydd av skog – markägarnas synpunkter. WSP Analys & Strategi, Rapport 2008:22.

- Telefonintervjuer med nio motpartsombud för naturreservat.
- Tre fokusgrupper i Höör, Stockholm och Luleå. Totalt deltog 32 markägare med biotopskyddsområde eller naturvårdsavtal.
- Enkät till markägare samt analys; enkäter sändes till 400 st. för biotopskyddsområden (slumpat urval), 399 st. för naturvårdsavtal (slumpat urval) och 1976 st. för naturreservat, vilket var till samtliga.
- Analys och rapportskrivning av WSP Analys och Strategi.
- Diskussion med referensgruppen.
- Ställningstagande om uppföljnings- och utvärderingssystem, rapport till regeringen samt kommunikation i form av ett myndighetsgemensamt pressmeddelande.

Resultaten från intervjuerna och fokusgrupperna låg till grund för utformningen av enkäten. Uppföljningen gav underlag till utformning av ett system för uppföljning och utvärdering.

Informationsmötet hölls den 9 maj 2008. Inbjudan sändes till en rad myndigheter och organisationer, varav ett tiotal deltog vid mötet.

Enkätundersökningen genomfördes under hösten 2008 och när resultaten var sammanställda träffades referensgruppen för projektet vid två tillfällen. I december 2008 överlämnades konsulternas slutliga rapport till myndigheterna och efter ställningstagande och rapportskrivning rapporterade myndigheterna sitt resultat till regeringen i samma månad.

Det framtagna uppföljningssystemet

Myndigheternas mål och uppdrag var att utveckla ett system för löpande uppföljning och utvärdering av hur markägare och andra sakägare uppfattar att processen med formellt skydd av skog fungerar. Enligt myndigheternas rapport till regeringen består uppföljnings- och utvärderingssystemet av två delar: en löpande uppföljning genom enkäter till sakägare som har träffat överenskommelse eller avtal med någon av myndigheterna samt en utvärdering av resultatet. Detaljer om metoderna återfinns i konsultrapporterna från undersökningsomgångarna^{5 6}.

Uppföljningssystemet består av följande delar:

- En enkät skickas till markägare en gång per år, antingen från respektive myndighet eller genom konsult.
- Resultaten av enkätundersökningarna sammanställs och utvärderas en gång per år.

⁵ Johansson m.fl. 2008

⁶ Johansson, A., & Nilsson, M. 2010. Processerna för formellt skydd av skog – en uppföljning av markägarnas synpunkter under 2008. WSP Analys & Strategi, rapport under utgivning.

- En myndighetsgemensam utvärdering genomförs och stäms av med en referensgrupp.
- Om utvärderingen visar påtagliga förändringar åt något håll när det gäller markägarnas upplevelser i de olika delarna i processen, bör det övervägas att ytterligare analysera materialet i syfte att försöka finna orsakerna till förändringarna. Utöver detta bör också andra undersökningar övervägas, t.ex. fokusgrupper, för att närmare kunna utreda orsakerna och därmed t.ex. kunna bidra till förslag om förändringar av betydelse. Denna avstämning kan leda till att en fördjupad utvärdering kan vara motiverad, t.ex. för att försöka förklara orsaker till eventuella förändringar av hur sakägare upplever processen i dess olika delar. Vid en sådan fördjupad utvärdering, som bör göras vart tredje år, används i första hand kvalitativa undersökningsmetoder som t.ex. intervjuer och/eller fokusgrupper.
- Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen ska återkomma till referensgruppen för en avstämning när också resultaten från åren 2008 och 2009 finns tillgängliga.
- För att komma i fas inför starten av en fortlöpande enkätundersökning från och med 2009, ska en kompletterande enkätundersökning som avser 2008 års avtal och överenskommelser genomföras. Därvidlag används de enkätformulär som biläggs myndigheternas rapport till regeringen. För jämförbarhetens skull bör också presentationen av resultaten från åren 2005-2007 i möjligaste mån anpassas till den nya uppföljningen. Detta kan lämpligen ske genom ett tilläggsuppdrag till den konsult som genomförde grundundersökningen.
- En myndighetsgemensam ramupphandling av enkätundersökning som gäller avtal och överenskommelser från och med år 2009 inleds omgående.
- Svaramaterialet bör löpande redovisas på både årsbasis och basis av regioner. Detta för att klarlägga eventuella regionala skillnader eller förändringar över tid. När det gäller den regionala nedbrytningen är det önskvärt att denna kan göras per län när det gäller naturreservat och länsstyrelsernas naturvårdsavtal. Däremot bör nedbrytningen göras på distriktsnivå när det gäller Skogsstyrelsens arbete. En avgörande förutsättning för denna nedbrytning är att markägarnas anonymitet fortsatt kan garanteras.
- När det gäller markägarkategorier som aktiebolag, kyrkan, kommuner, andra statliga myndigheter, stiftelser m.fl. kommer dessa att erbjudas möjligheten att delta i enkätundersökningen, men samtidigt erbjudas ett alternativ som kanske passar dem bättre. Orsaken är att alla mark- och sakägarkategorierna inte lämpar sig lika väl för enkätssystemet som i hög grad är anpassat till kategorin privatpersoner (som utgör mer än 90 procent av inblandade aktörer). Ett alternativ skulle kunna vara återkommande sammankomster där Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen öppnar upp för dialog kring processerna och tar del av synpunkter och erfarenheter. Sådana fora utformas i samråd med respektive markägarkategori. Olika samarbetsorgan som t.ex. Egendomsnämndernas samarbetsorgan och Sveriges

Kommuner och Landsting kan här komma att spela en aktiv och betydelsefull roll.

Aktiviteter och metodik 2009

Med utgångspunkt i det system som Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen redovisade till regeringen, samt de resultat som framkom för åren 2005-2007, anlätades WSP Analys & Strategi även under år 2009. Företaget genomförde då en uppföljning avseende de markägare på vars mark det bildats formellt skyddade områden under år 2008.

Den andra uppföljningen riktade sig enbart till privata markägare. Den kan delas in i följande moment:

- En kort enkätstudie
- Analys, anpassning av 2005-2007 års resultat för att nå jämförbarhet med resultat för år 2008
- Analys och rapportskrivning av WSP Analys och Strategi.
- Diskussion med referensgruppen
- Rapport om enkätresultaten med analyser⁷

Enkätundersökningen genomfördes under hösten 2009. Diskussioner och samtal med referensgruppen, och arbetet med denna delrapport för MEK-verksamhet under 2008 och 2009, genomfördes i början av år 2010.

⁷ Johansson & Nilsson 2010

Utvärdering av MEK-verksamheten

Kapitlet är en förhållandevis enkel utvärdering av hela verksamheten med Markägarenkäten. Den tar upp bl.a. sådant som upplägg, myndighetssamverkan, metodik och undersökningar. Analyserna avser tiden till och med mitten av februari 2010.

I början av varje underrubrik i kapitlet summeras först slutsatser och förslag från delrapportgruppen, inom det aktuella området. Denna text är kursiverad. Därefter följer reflektioner och analyser som hör till den aktuella underrubriken.

Summering

Slutsatser och förslag

I det stora hela har arbetet med MEK flutit på bra, med väl fungerande kontakter såväl internt som externt. Några förbättringsområden anges nedan, men problemen har varit blygsamma i sin omfattning. Delrapportgruppen föreslår att verksamheten inom Markägarenkäten drivs vidare.

Arbetsformerna

Slutsatser och förslag

Oklarheter avseende arbetsformer bör redas ut. D.v.s. är projektet avslutat? Ska det fortsatta arbetet bedrivs inom ramen för den löpande verksamheten inom Skogsstyrelsen?

Arbetet har formellt sett genomförts i projektform, med arbetsgrupp, styrgrupp, projektägare och referensgrupp. Arbetet har dock i likhet med många andra projektliknande arbeten inom Skogsstyrelsen inte bedrivits i projektform i *egentlig* mening, utan mer liknat ordinarie, löpande verksamhet. Detta är något som generellt bör förtydligas inom myndigheten.

Projektet har inte haft någon egentlig projektledare. Detta har vid några tillfällen skapat otydlighet om vem som ansvarar för vad samt hur kommunikationen mellan aktörer inom och utom projektet ska föras. I de flesta fall har dock kommunikationen och arbetsfördelningen fungerat bra. Vem som rapporterar till styrgruppen har alternerat över tiden, efter avstämning i arbetsgruppen. Ett par oklarheter har varit: Olika syn på om Skogsstyrelsen bör stämma av internt innan information kan lämnas till externa representanter inom arbetsgruppen. D.v.s. om projektmodellen ska följas fullt ut gentemot samtliga deltagare i arbetsgruppen. Dessutom har det funnits en viss otydlighet kring hur avstämning bör ske med pressansvariga, ledningen samt andra aktörer i projektet.

Uppfyllandet av beslutade åtaganden

Slutsatser och förslag

Det bör tas fram riktlinjer för hur den myndighetsgemensamma utvärderingen ska genomföras.

Myndigheterna bör ta ställning till hur upphandlingen av konsulter till undersökningen bör se ut framöver. Bör en gemensam ramupphandling göras?

Resultatet inom Skogsstyrelsen bör brytas ned per region och distrikt med syfte att understödja förbättringsarbetet.

Skogsstyrelsen bör ta kontakt med andra markägarkategorier, utöver de privata, för att erbjuda dem möjlighet att lämna synpunkter på processerna med formellt skydd.

I projektbudgeten bör det finnas en viss marginal för mindre kostnader utöver kostnad för konsultinsatser, t.ex. för tillägg av tjänster, tryck av material m.m.

Projektet har i hög grad men inte fullt ut arbetat enligt den systembeskrivning som myndigheterna tagit fram och redovisat till regeringen. Några avvikelser nämns nedan:

En utvärdering av resultatet ske en gång per år. Myndigheterna ska bland annat göra en gemensam årlig utvärdering. Myndigheterna gjorde år 2008 ett förslag till system som kan betraktas som en del av utvärderingen men tog dock inte fram något gemensamt utvärderingsdokument. Efter uppföljningen år 2009 gör nu Skogsstyrelsen en egen delrapport som också innehåller en utvärdering. Det bör därmed tydliggöras vad som bör ingå i den utvärdering som omnämns.

En fortlöpande undersökning ska genomföras från och med år 2009. Denna typ av undersökning kan dock sägas ha börjat redan från och med år 2008, i och med genomförandet av den kompletterande undersökningen. Vidare skulle det enkätformulär användas, som bifogades i rapporten till regeringen. Denna enkät har dock justerats något, vilket varit till fördel för undersökningen.

Svarsmaterialet bör enligt systembeskrivningen löpande redovisas på både årsbasis och basis av regioner. För biotopskyddsområden och naturvårdsavtal bör detta ske på distriktsnivå om markägarnas anonymitet kan garanteras. Någon sådan nedbrytning har inte ägt rum. Det finns dock planer för att genomföra detta under vintern år 2010.

Markägarkategorier som aktiebolag, kyrkan, kommuner, andra statliga myndigheter, stiftelser med flera ska erbjudas möjlighet att delta i enkätundersökningen, men samtidigt erbjudas ett alternativ som kanske passar dem bättre. Den delen av MEK-verksamheten har diskuterats mellan myndigheterna i januari år 2010, men ännu har inga aktiviteter genomförts.

Genomförandet av undersökningarna

Slutsatser och förslag

Den korta enkät som nu har tagits fram och som sänds till markägare efter överenskommelse eller beslut är bra och bör fortsätta att användas, helst utan förändringar. Detta inte minst för att kunna jämföra resultat över tiden. En kort, väl genomarbetad och testad enkät ger även större förutsättningar för en tillräcklig svarsfrekvens.

En viktig principfråga vid båda enkätutskicken har varit att undersökningen riktar sig till den *enskilda* markägaren och personen och inte till ett skyddat område. Det har inneburit att också ägare som har del i en fastighet mottagit enkäter, och ibland varit ytterst lite insatta i ärendet och frågan. Detta diskuterades mycket mellan myndigheterna och konsulterna under 2008, vilket resulterade i en ny fråga i enkäterna under 2009, där markägare som ansåg sig svagt insatta i ärendet endast besvarade ett fåtal inledande frågor.

Vid informationsmötet i maj 2008 framförde LRF önskemål att undersökningar skulle riktas också till markägare som befinner sig *mitt i processerna* för skyddsinstrumenten. Frågan diskuterades, men var svår att genomföra i praktiken när det gällde enkäterna. Det slutade med att enstaka deltagare i fokusgrupperna valdes ut så att den beskrivna situationen blev representerad.

Den första undersökningsomgångens enkäter var relativt omfattande, vilket bedöms vara en viktig faktor bakom svarsfrekvenserna (jämför avsnittet om svarsfrekvens i kapitlet om undersökningsresultat). Frekvenserna var trots allt tillräckliga och tillfredsställande. Bortfallsanalyserna och enstaka fritt skrivna kommentarer kan i viss mån peka på att de svarande ibland tyckte att enkäterna var för krångliga och att det var för många frågor. Det är glädjande att svarsfrekvensen steg betydligt i den andra enkätomgången, då det var en påtagligt kortare enkät.

Ett par missöden som inträffade under utvecklingen av systemet och undersökningarna under 2008 var feltryck i en enkätfråga där namnen för de två skyddsinstrumenten som Skogsstyrelsen arbetar med förväxlades (vilket i princip leder till att resultatet för frågan inte kunde användas) och att enkätfrågorna kom till spridning på ett inte helt önskvärt sätt till aktörer, under utvecklingskedet.

En del svarande har i de fritt formulerade kommentarerna till enkäten fört fram synpunkten att betydelsen för friluftsliv inte funnits med i enkäten, vilket de ansåg att det borde göra. Att utöka enkäten med frågor runt ytterligare aspekter skulle göra enkäten betydligt längre därmed och ge en lägre svarsfrekvens.

Inom referensgruppen har markägarorganisationerna framfört betydelsen av att frågorna inte ändras för mycket över tiden. De bör vara någorlunda konstanta för att tillåta jämförelser över tiden.

Samarbete mellan aktörer

Slutsatser och förslag

Samverkan över enhets- och organisations- och ämnesgränser tar längre tid men kan höja kvaliteten i det utförda arbetet. Projektarbete över myndighetsgränserna möjliggör också ökad kommunikation och samförstånd.

Det är viktigt att myndighetens agerande är balanserat, så att den oberoende ställning en konsult ska garantera, inte spolieras av för hård styrning.

Deltagarna i arbetsgruppen upplevs ha kompletterat varandra väl, dels kompetensmässigt, dels genom olika sätt att arbeta. Detta kan ha bidragit till att arbetet tagit längre tid, men många gånger också varit till fördel för projektets genomförande och resultat. Det upplevs vara en fördel att flera enheter varit involverade i arbetet då det givit en bredare kompetens, ett bredare kontaktnät samt förbättrad kommunikation. Möjligen skiljer sig också arbetsbelastningen åt mellan enheterna under olika tider över året, vilket kan vara positivt och utjämnande för MEK-arbetet.

Det har över lag fungerat bra med två medverkande myndigheter inom ramen för samma projekt i alla grupperingar.

Det har i huvudsak varit lätt att alternera vem som tar huvudansvar för en viss fråga eller aktivitet i arbetsgruppen under projektets gång. Detta gäller såväl internt inom Skogsstyrelsen som i med externa aktörer.

När olika syn på projektets hantering har framkommit (främst mellan myndigheterna) har frågan lyfts till styrgruppsrepresentanterna för beslut i vederbörlig ordning. I något fall har ärendet lyfts ännu högre. Den aktuella frågan var olika syn på hur den externa kommunikationen av resultatet bör ske.

Kontakterna med styr- och referensgrupp upplevs ha fungerat bra. Vidare har samarbetet med pressansvariga varit konstruktivt och utformningen av talespunkterna har också bidragit till en bra, kommunicerbar sammanfattning av projektsultatet.

Referensgruppens samtliga representanter har deltagit aktivt och bidragit på ett positivt sätt till projektets resultat.

Formerna för samarbetet mellan myndigheterna och konsulterna har fungerat bra. Det är naturligtvis samtidigt viktigt att påminna om att uppdragsgivares (myndigheternas) agerande måste vara balanserat, så att den oberoende ställning ett externt företag ska garantera, inte spolieras av för hård styrning. Diskussioner och avvägningar har gjorts i många detaljfrågor och konsulterna har fått svara för slutliga avgöranden och formuleringar, efter inspelade synpunkter från myndigheterna.

Undersökningsresultat och aktuella frågor för det formella skyddet

I kapitlet behandlas de områden och frågor där markägarna framfört synpunkter och där det utkristalliserats att Skogsstyrelsen *mer prioriterat bör överväga förbättringsarbete inom skyddsinstrumenten*. Det är delrapportgruppen som har gjort urvalet. Gruppens analyser och förslag i de olika frågorna återfinns sedan i nästa kapitel.

Där det här kapitlet mer koncentrerat summerar förbättringsbehov, ges i inledningen till det kommande kapitlet också ett försök att teckna en *helhetsbild* över vad enkäterna och de andra undersökningarna signalerar, *såväl* positivt som negativt.

Svarsfrekvens och bortfallsanalys

Summerat för båda skyddsinstrumenten svarade drygt 70 procent av mottagarna i den senaste enkätomgången och cirka 55 procent för 2005-2007. Den ökade svarsfrekvensen antas främst bero på att enkäterna i 2009 års utskick koncentrerats kring ett mindre antal frågor, som då kom att rymmas på ett A4-ark. Första enkätomgången bestod av 3-4 ark med frågor (jämför närmast följande rubrik och avsnitt).

Konsulterna har arbetat även med analyser av anledningar till att mottagare *inte* har svarat på enkäten, vilket ger en del värdefull information att reflektera över. Resultat från dessa s.k. bortfallsanalyser har vägts in i WSP:s summeringar och slutanalyser och centrala fakta om detta återfinns i rapporterna från de två undersökningsomgångarna.

Värdefull sidoinformation från materialen

Materialet från den första undersökningsomgången för 2005-2007⁸ innehåller svar och fakta från, och om, markägarna som går utöver vad som summerats i detta kapitel. *Det finns med stor säkerhet skäl att återvända till detta material i andra sammanhang*, och använda det som underlag. Fakta som ingår (i den ordning de återfinns i enkätfrågorna) är bl.a.: önskade informationskanaler, markägarnas kännedom om några av sakfrågorna, markägarens syn på att medverka i framtida skötsel i de skyddade områdena, samverkan mellan aktörer, markägarens storlek, ifall man bor vid sin skogsfastighet, mål för skogsbruket liksom ägandet och användningen av skogen, vilka aktörer bör skydda områden med värdefull natur, om man är stolt att ha det skyddade området på sin mark, om skogen är huvudsaklig inkomstkälla.

⁸ Johansson m.fl. 2008

I den andra enkätomgången⁹ finns intressant sidoinformation om bl.a. hur stor andel av delägarna i fastigheten som är insatta i processen för framväxten av skyddet.

Om bemötande och upplevd kompetens

Det stora flertalet markägare med BS säger sig vara nöjda med hur de blev bemötta av Skogsstyrelsens personal under processens gång. En tiondedel uppger att de blivit dåligt bemötta. Skogsstyrelsen får något sämre betyg för 2008 än för åren 2005-2007 då exempelvis fem procent ansåg sig dåligt bemötta. För NVA ansåg i båda enkätomgångarna cirka 80 procent sig ha blivit väl bemötta och endast cirka två procent ansåg sig dåligt bemötta. Värdena för NVA försämrades marginellt mellan de två frågeomgångarna⁹.

För den upplevda kompetensen hos Skogsstyrelsens personal för BS angav 53 procent att personalen haft god kompetens under 2008 och motsvarande siffra 2005-2007 var 69 procent. Elva procent ansåg att Skogsstyrelsens personal för 2008 haft dålig kompetens; motsvarande siffra 2005-2007 var fyra procent⁹.

Kommentarer i enkätsvaren anger t.ex. att det är viktigt att kontakt sker personligen, och med samtal och diskussion vid besök i fält. Några andra svaranden framför synpunkten att Skogsstyrelsens personal arbetat professionellt och svarat för bra stöd och rådgivning vid bildandet av naturvårdsavtal¹⁰.

Konsulterna summerar i sina metodiska analyser av dessa frågor att bra bemötande och kompetens ökar sannolikheten att markägaren blir nöjd¹¹.

Delrapportgruppen anser att värdena för NVA ligger på en förhållandevis bra nivå. De jämförelsevis lägre och försämrade värdena för BS bör dock analyseras, se kapitlet med analyser och förbättringsförslag.

Om informationsförmedling och informationsinnehåll

För NVA får Skogsstyrelsen relativt bra omdömen för hur myndigheten informerat och haft samråd om naturvärdena och deras bevarande samt om varför skyddet behövs. Cirka en tredjedel svarar dock att myndigheten endast delvis lyckats att informera och 5-10 procent anser inte alls att myndigheten lyckats. Det viktigaste förbättringsområdet är information om hur den fortsatta processen ser ut.⁹

För BS får Skogsstyrelsen motsvarande omdömen som ligger en nivå sämre. Där cirka en tredjedel för NVA ansåg att Skogsstyrelsen endast delvis lyckats informera, är motsvarande siffra för BS 37-45 procent. Andelen som svarade nej, att myndigheten inte alls lyckats att informera, ligger på 15-30 procent för de olika delfrågorna.⁹

⁹ Johansson & Nilsson 2010

¹⁰ MEK-kommentarer 2008

¹¹ Nilsson, M. & Johansson, A. 2010. Formellt skydd av skog. Uppföljning av 2008 års processer. Bildpresentation den 21 januari 2010. WSP Analys och Strategi

En annan informationsfråga handlar om ifall man av staten erbjudits stöd av sakkunnig konsult för granskning av den ekonomiska värderingen. Frågan är bara aktuell för BS. Summerat från delfrågorna är det totalt 51 procent som anger att man inte fått erbjudandet.⁹

I kommentarer till enkätsvaren anger markägare bl.a. att det är viktigt att man fått information innan Skogsstyrelsen gör inventeringsarbete i områden. Andra svar betonar att det är viktigt att tydligt få information om att man har möjlighet att anlita en sakkunnig konsult på statens bekostnad.⁹

Vid referensgruppsmötet för MEK i januari 2010 betonade WSP i sina metodiska analyser - välinformerade markägare är oftare nöjda med processen i stort.¹¹

Mot ovanstående underlag anser delrapportgruppen att Skogsstyrelsen behöver analysera och arbeta vidare med sätt och innehåll i informationen till markägarna, med betoning på biotopskyddsarbetet och den där ingående möjligheten till sakkunnig konsult för att granska den ekonomiska värderingen. Se kommande kapitel.

Om markägarens grad av medverkan i processen

Drygt hälften av de svarande anger i den andra enkätomgången att man känt sig delaktig i processen då BS bildats, medan knappt en fjärdedel inte alls instämmer i att man känt sig delaktig. Det finns ingen signifikant skillnad mellan dessa svarsfrekvenser, och den första enkätomgångens resultat.⁹

För NVA upplevde drygt 80 procent sig delaktiga. De som inte alls känt sig delaktiga utgjorde knappt tio procent.⁹

Vid genomförandet av båda enkätomgångarna har diskussion tagits upp i kontakterna mellan myndigheternas arbetsgrupp och konsulterna, hur man uppfattar begreppet delaktig och vad man lägger in i det. Kanske finns det en bättre frågeformulering, men upplevelsen av delaktighet har ändå behållits som frågor i enkäterna till de olika skyddsinstrumenten. Svaren från framförallt BS gör att delrapportgruppen anser att delaktigheten ska tas med i kommande analyser och överväganden.

I markägarnas egna enkätkommentarer läggs till ytterligare en aspekt av delaktighet. Det finns svaren som där påpekar att *alla* delägare bör informeras vid bildandet av ett naturvårdsavtal.¹⁰

Om den ekonomiska värderingen

I båda enkätomgångarna har drygt hälften av BS-svaren angett att man är nöjd med den ekonomiska ersättning som betalats ut i intrångsersättning. Omkring åtta av tio känner att de fått information om hur värderingen har gjorts och sju av tio tycker att informationen var tydlig och begriplig. Omkring tjugo procent svarade nej på frågor om huruvida de uppfattade värderingen som objektiv respektive opartisk.⁹

Andelen nöjda med den ekonomiska ersättningen för NVA ligger på samma nivå, d.v.s. hälften. Inom denna skyddsform svarade 13 respektive 17 procent nej på frågorna om man upplevde värderingen som objektiv respektive opartisk.¹²

I de egna enkätkommentarerna har markägare angett att ersättningen ligger på för låg nivå (för båda skyddsinstrumenten), bl.a. genom stigande virkespriser under processens gång. En del anser också att det borde finnas möjlighet till årliga utbetalningar, och inte bara engångsutbetalning. Andra markägare vill hellre ha ersättningsmark, i stället för att intrångsersättning betalas ut. Man har också lämnat synpunkter på att utbetalningarna tar för lång tid.¹³

WSP:s summering i frågorna om den ekonomiska ersättningen är att om man är nöjd med värderingen och ekonomiska ersättningen så ökar sannolikheten att markägaren blir nöjd som helhet med processen på sin fastighet.¹⁴

Redan i talespunkterna till pressmeddelandet i december 2008 kommenterade Skogsstyrelsen det faktum att en hel del markägare inte anser myndigheten vara objektiv och opartisk i värderingen: ” När det gäller värderingen av intrångsersättningen vid områdesskydd har vi ett regelverk att rätta oss efter, vilket inneburit att särskilda rutiner för dem som utför detta arbete har utarbetats. Det är mycket viktigt för oss att säkerställa att arbetet genomförs rättssäkert enligt dessa rutiner och att vi lämnar tydlig och pedagogisk information om värderingen och förutsättningarna för den. Arbetsmomentet är och kommer att vara föremål för fortsatt uppföljning.”¹⁵

Om handläggningstidens längd

För BS anger enkätsvaren att en tredjedel av processerna gått på mindre än ett år. I den andra ytterkanten av skalan har en femtedel angett att det förlöpte mer än tre år innan ärendet avslutats. Det märks en klar ökning mot förlängd handläggningstid under senare år, vid jämförelse med motsvarande siffra för 2005-2007. Då uppgav endast åtta procent att processtiden var mer än tre år.¹²

För NVA är processen betydligt snabbare. Sextio procent anger mindre än ett år i handläggningstid och endast fyra procent anger mer än tre år. Andelen som blir klar på ett år har dessutom ökat, från cirka hälften för 2005-2007.¹²

I analyserna har WSP konstaterat att kortare processer har nöjdare markägare.¹⁴

Delrapportgruppen kommenterar och analyserar handläggningstiden i nästa kapitel.

¹² Johansson & Nilsson 2010

¹³ MEK-kommentarer 2008

¹⁴ Nilsson & Johansson 2010

¹⁵ Berggren, U. & Kastner, C. 2008. Skogsstyrelsens talespunkter till stöd vid pressmeddelandet ”Markägarenkät ger ny grund för bättre dialog om skogsskyddet”. Skogsstyrelsen, arbetsmaterial.

Om synpunkter i frågor som kopplar till det skyddade området¹⁶

Flera enkätsvar tar upp att man anser att det tar för lång tid innan området gränsmärkts i terrängen. En del personer påpekar även att märkningen ibland är otydlig.

En del enkätsvar framför vidare åsikten att virkestransporter bör få ske på vägar som går genom biotopskyddsområden, särskilt vid smala skiften.

Markägare hyser ibland oro för att kvarlämnade vindfällen i formellt skyddade områden drar till sig granbarkborrar som kan ge skador på omkringliggande skog. Det är negativt i sig och kan dessutom leda till osämja med grannar.

Markägare anser ibland att det borde göras skötselplan vid arbetet med de två skyddsinstrumenten (liksom vid bildande av naturreservat). Ett viktigt motiv till ståndpunkten är att det ju är förfädernas skötsel som skapat naturvärdena.

¹⁶ MEK-kommentarer 2008

Analyser och förbättringsförslag för det formella skyddet

I det närmast föregående kapitlet har MEK-resultaten, och dess analyser från konsulterna, grupperats och summerats under ett litet antal rubriker.

I detta kapitel kommer inledningsvis ett försök av delrapportgruppen att teckna en helhetsbild av undersökningsresultaten i stora drag. Därefter har de frågor som rests i föregående kapitel, om förbättringsbehov inom det formella skyddet, analyserats av gruppen och kommenterats i en ännu mer koncentrerad struktur på några få avsnitt.

I början av varje underrubik i kapitlet summeras först slutsatser och förslag från delrapportgruppen, inom det aktuella området. Denna text är kursiverad. Därefter följer reflektioner och analyser som hör till den aktuella underrubriken.

Övergripande om undersökningsresultaten

Slutsatser och förslag

Undersökningsresultaten sänder både positiva och negativa signaler till Skogsstyrelsen. Myndigheten får ett relativt bra betyg av markägarna som svarat på enkäterna, men det finns områden med klar förbättringspotential. Biotopskyddsprocessen visar viss försämring i omdömenas trend under de fyra undersökta åren. Även om just detta enkätresultat inte är statistiskt signifikant anser delrapportgruppen att det bör tas i beaktande ändå. Naturvårdsavtalsprocessen visar en relativt hög och jämn nivå i omdömena, t.o.m. ibland med en förbättring i omdömena.

Förbättringsbehovet inom de två skyddsinstrumenten består framförallt i en förbättrad kommunikation mellan myndigheten och markägare som är inblandade i det formella skyddet. Underliggande orsaker är främst markägarens upplevda grad av delaktighet i skyddsprocessen, markägarens uppfattning av kvaliteten i bemötandet från handläggaren samt den upplevda kompetensen hos denne. Handläggarens framgång i att informera om det skyddade området (framförallt om den fortsatta processen) samt om den ekonomiska värderingen, är andra centrala frågor.

Delrapportgruppen föreslår att myndigheten strävar efter att utveckla arbetssättet inom de aktuella områdena. Vi anser inte i nuläget att det behövs specifika fördjupade undersökningar med anledning av de resultat och analyser som kommit fram hittills inom MEK.

Delrapportgruppen lämnar ytterligare några förslag, under respektive rubrik i detta kapitel. Det finns även mer information om de positiva och negativa signaler som sänds från MEK till myndigheten under de kommande rubrikerna i kapitlet.

I de två genomförda undersökningsomgångarna inom MEK har processer för formellt skydd under 2005, 2006, 2007 och 2008 tagits upp i enkäter. Med ut-

gångspunkt i den enkätfråga¹⁷ som ger den mest samlade bilden av acceptans och nöjdhet kan en summering göras. I 2009 års undersökningar fick processen för naturvårdsavtal ökande positiva omdömen, från en redan hög nivå. Processen för biotopskydd ligger (liksom naturreservatsprocessen) under naturvårdsavtal i acceptans- och nöjdhetsnivå. Biotopskyddsarbetet ligger på mellannivå i acceptans och nöjdhet och håller en ganska jämn, men något minskande, trend genom de fyra åren som undersökts. Naturreservatsarbetet visar en stadigt ökande förbättring i markägarnas omdömen, men från en påtagligt låg ursprungsnivå.

Nöjdhetssiffran för naturvårdsavtal har ökat från 67 till 89 procent under de fyra åren. För biotopskyddsarbetet ligger siffrorna vid ca 67 procent de två första åren och drygt 60 procent de två senare åren. För naturreservat har värdet ökat stadigt från 35 procent till 55 procent under de fyra åren.¹⁸ Det är viktigt att känna till att dessa resultat är statistiskt signifikanta för naturreservat och naturvårdsavtal, vilket dock inte är fallet med biotopskyddsresultatet.

Efter den första enkätomgången gjorde Skogsstyrelsen följande summering i de internt utsända talespunkterna.¹⁹ ”Markägarna har framfört såväl positiva som negativa synpunkter om vårt arbete med formellt skydd. I många hänseenden har vi fått vad vi bedömer vara ett godkänt eller bättre betyg av markägarna. Samtidigt finns det en klar förbättringspotential inom några områden”.

Efter den andra enkätomgången kan man säga att formuleringen fortfarande gäller, dock med viss försämring för BS, vilket är viktigt att notera och ta till sig för myndigheten. Det är bl.a. värdena för bemötande och upplevd kompetens²⁰ som har försämrats, men också de svarandes syn på om Skogsstyrelsen har lyckats informera om t.ex. varför det skyddade området behövs och vilka naturvärden det handlar om.²¹ Det ligger också en relativt stark kritik i enkätsvaren, när det handlar om den ekonomiska värderingen.²²

Varför försämrats då omdömena för biotopskydden under fyraårsperioden? Delrapportgruppen har analyserat och diskuterat frågan och konstaterat att vi inte känner till några faktiska underlag som skulle ge ett underbyggt svar på frågan. Kanske borde en sådan separat delundersökning göras inom ramen för Markägar-enkäten? Det ingår i MEK-upplägget att vid behov söka mer detaljerade svar. En annan ståndpunkt är att myndigheten i stället sätter in förnyad energi på att åstadkomma förbättringar inom de områden som MEK lyfter fram. Efter avvägningar har delrapportgruppen fastnat för det senare alternativet. Vi är dock självklart mycket öppna för att ledningen, distrikt, regioner, eller andra grupperingar inom myndigheten vill föreslå en sådan fördjupad analys av de försämrade enkätomdömena för biotopskyddsarbetet.

¹⁷ Fråga 9a (2009 års enkäter) för BS respektive NVA: ”Jag/vi är överlag nöjd med hur myndigheten agerat vid bildandet av biotopskyddsområdet/naturvårdsavtalet på min mark”

¹⁸ Johansson & Nilsson 2010

¹⁹ Berggren & Kastner 2008

²⁰ Se ovan under rubriken Om bemötande och upplevd kompetens, i kapitlet om bl.a. undersökningsresultat

²¹ Se ovan under rubriken Om informationsförmedling och informationsinnehåll, i kapitlet om bl.a. undersökningsresultat

²² Se ovan under rubriken Om den ekonomiska värderingen, i kapitlet om bl.a. undersökningsresultat

Delrapportgruppen har avslutningsvis tagit fram några förslag på sådant som skulle kunna vara anledningar till försämringen i omdömen för biotopskyddsprocessen. Utifrån delrapportgruppens erfarenhet bedömer vi att nedanstående faktorer kan ha påverkat:

- Det har gjorts en stor omorganisation inom myndigheten sedan 2006. Kanske finns det faktorer inom det området som har påverkat. Bl.a. har myndigheten tydligt utvecklats i riktning mot en bättre enhetlighet i arbetet, såsom den enmyndighet den nu är.
- Kanske har det tagit slut på prioriterade objekt²³ där det av olika skäl har varit lätt och framgångsrikt att arbeta.
- Antagligen har Skogsstyrelsen successivt under de senaste åren arbetat allt mer strikt med det formella skyddet, enligt strategin och dess prioritering.²³ Den nationella strategin var klar 2005 och under 2006 blev de länsvisa strategierna allteftersom antagna. Under åren därefter har, generellt sett, strategierna tillämpats allt bättre.
- Allt eftersom åren går och uppdraget med formellt skydd löper vidare har Skogsstyrelsen kanske arbetat alltmer resultatnriktat, vilket bör leda till en fastare och alltmer myndighetsmässig inriktning av arbetssättet.
- Vi bildandet av biotopskyddsområden och naturvårdsavtal i områden där länsstyrelsen tidigare försökt bilda naturreservat (där det är vanligare med konflikter i skyddsprocessen), är det möjligt att en konflikt mellan markägare och myndighet tas över.

Aktörers roller och grundvärderingar

Slutsatser och förslag

Skogsstyrelsen måste öppet och ärligt analysera och tolka undersökningsresultaten från Markägarenkäten, inte minst när det gäller signaler som riktar negativ kritik mot myndigheten.

Undersökningsresultat från enkäter och liknande undersökningar i olika sammanhang är antagligen både på person- och gruppnivå ibland färgade av grundinställningar hos de svarande. WSP:s konsulter beskriver kort exempel på sådana situationer i sina analyser av MEK. Det är värdefullt att vara medveten om detta och att inte tolka resultat alltför ensidigt och förenklat.

Skogsstyrelsen ska eftersträva att markägare upplever sig delaktiga i processerna inom det formella skyddet, också i svåra lägen med konflikter och ansträngda relationer.

Det finns undersökningsresultat i MEK som ger en förhållandevis positiv bild av markägares syn på att hysa ett skyddat område på sin mark och att ha kontakt

²³ Enligt prioriteringsmodellen i: Höjer, O. m.fl. 2005. Nationell strategi för formellt skydd av skog. Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen

med myndigheterna i framtiden om skötsel och andra frågor som rör området. Andra enkätresultat visar på en relativt miljöinriktad profil när det gäller markägares syn på vad som är viktigt med att äga fastigheter med skog och att bedriva skogsbruk där. Detta är en positiv möjlighet för framtiden när det gäller att genom samarbete mellan aktörer upprätthålla och skapa höga bevarandevärden i skogslandskapet och miljöintresse inom skogsbruket.

I samband med MEK är det viktigt att notera skillnaden mellan vilket uppdrag Skogsstyrelsen arbetar med (beslutat av regeringar och riksdagar och enligt författningar) och *sättet* som arbetet utförs på. Det är det sistnämnda – processen för det formella skyddet – som MEK handlar om. Det kan dock lätt komma in frågor och åsikter som i stället berör frågorna om, varför och på vilket sätt (se exempel i sista avsnittet av kapitlet med undersökningsresultat) det formella skyddet borde genomföras, över huvud taget. Det behöver naturligtvis finnas forum och tidpunkter när de frågorna diskuteras, men det är viktigt att konstatera att MEK egentligen inte är det forumet. Personer som svarar på enkäterna är naturligtvis ibland *färgade av grundinställningar* i frågor som inte handlar om processen, och det är inte orimligt att anta att grundinställningen är med och färgar enkätsvaren. En negativ grundinställning i sakfrågor kan antagligen ibland leda till förhållandevis negativa åsikter även när det kommer att handla om processen. En positiv grundinställning är antagligen också ibland med och färgar svaren om processen.

Detta resonemang behöver inte sökas som en undanflykt för Skogsstyrelsen när enkätresultat ser dåliga ut. Men om man ställer frågan på sin spets kan man undra vad som bör anses som bra nivå i acceptans och nöjdhet i olika enkätfrågor. Ifall resultatet för en fråga skulle visa hundra procents acceptans och nöjdhet kan man kanske snarare ifrågasätta ifall Skogsstyrelsen arbetat rätt och rättssäkert gentemot alla markägare i det som rör denna sak. Det är ju ändå ibland impopulära åtgärder som ska genomföras i enskilda fall, och även om Skogsstyrelsens personal arbetar mycket diplomatiskt och bra i ärendet kan man nog inte i *alla* ärenden av det slaget förvänta sig hög nöjdhetsnivå i enkätsvar. Tvärtom blir man ju inte då förvånad över låga omdömen. Men avslutningsvis kan man analysera att det är i detta spänningsfält som det formella skyddet genomförs. Det är i dessa processer som den enskilde handläggaren ska utföra sitt uppdrag så att den aktuella markägaren upplever ärendet så bra som möjligt, eller kanske snarare så lite negativt som det bara går. Det blir då också tydligt att diplomati, positivt kontaktskapande liksom konflikthantering är viktiga inslag i processerna med formellt skydd.

Markägarnas *känsla av delaktighet* i processerna är något som återfinns bland enkätfrågorna och -resultaten, se föregående kapitel. Knappt en fjärdedel av markägarna svarade nej på frågan ifall de känt sig delaktiga i BS-processen och motsvarande siffra för NVA ligger på cirka tio procent. Det är viktigt att notera att det handlar om *upplevelsen* av delaktighet. Det är rimligt att närmast ovanstående analys och resonemang är aktuellt också i frågan om hur delaktig man upplever sig i ärendet. Det kan nog definitivt i vissa enskilda ärenden bli en svår balansgång för den enskilde handläggaren att genomföra ett ärende som tagit en konfliktmässig vändning. Att samtidigt, i efterhand, den aktuelle markägaren ska svara att man upplevt delaktighet i ett händelseförlopp som man haft starka invändningar mot, är naturligtvis inte alltid lätt att uppnå.

Delrapportgruppen vill också, när upplevd delaktighet diskuteras, påminna om de situationer då NVA bildas som följd av att mark som är nyckelbiotopklassad har anmälts för avverkning. I den situationen är det antagligen många gånger svårt för markägaren att uppleva naturvårdsavtal som ett frivilligt skyddsinstrument.

Ett par enkätresultat från första frågeomgången ger intressant underlag i diskussioner om skogsägande och miljöfrågor. Det är dels en fråga om skogsägarens syn på målet för skogsbruket. Frågan konstruerades med utgångspunkt i modellen "Skogsägarprofilen" av Fredrik Ingemarson, en forskare från Sveriges lantbruksuniversitet. Lite förenklat kan man säga att 82 procent av de svarande tillmätte Mjuka värden (sådant som känslomässiga bindningar till landskapet, naturupplevelser, utmaningen att sköta skog) hög betydelse. Ekonomiska värden fick också 82 procent i motsvarande resultat, och Kultur- och miljövård uppnådde 69 procent. Ytterligare aspekter, som klassades mindre viktiga, fanns med.

Det är också intressant att notera att så pass mycket som 66 procent av de svarande markägarna i hög grad stämde in i påståendet: "Jag är stolt över att ha ett biotopskyddsområde på min/vår mark". Även om det alltså här handlar om ett skyddsinstrument som ibland, åtminstone delvis kan användas tvingande är det två tredjedelar som upplever stolthet att ha ett område med höga bevarandevärden på sin mark. Detta faktum är värt att reflektera vidare över. Mycket pekar på att det finns positiva händelser att spinna vidare på hos markägare med skyddade områden, ifall staten eller andra aktörer i framtiden skulle satsa resurser på aktiviteter inom miljöområdet som kopplar till de formellt skyddade områdena. Detta är att se som en positiv möjlighet. Andra svarsresultat från delfrågor i fråga 19 (både för BS och NVA) i enkäten för 2005-2007 pekar i samma riktning.

Kommunikation, information, relation

Slutsatser och förslag

Skogsstyrelsen ska eftersträva att ha ett förhållningssätt inriktat på kommunikation och dialog, i arbetet med formellt skydd. Det kan visserligen finnas lägen när det främst handlar om att tydligt och ensidigt delge information, men strävan ska vara att så mycket som möjligt av processerna handlar om en öppen och obehindrad kommunikation mellan aktörer.

Viktiga områden, där Skogsstyrelsen bör inrikta sig på tydlig och pedagogisk information är bl.a. om processen, vilka möjligheter till medverkan och delaktighet som man kan förvänta sig som markägare, möjligheten att på statens bekostnad utnyttja en sakkunnig konsult för granskning av den ekonomiska värderingen samt om hur den ekonomiska värderingen beräknas²⁴.

Enskilda goda exempel som kommit fram vid diskussioner om MEK inom Skogsstyrelsen är bl.a. ödmjukhet, vikten av en bra första kontakt, upprätthållandet av uppbyggda relationer och en betydande medverkan från markägaren i olika delar av processen.

²⁴ Berggren & Kastner 2008

Skogsstyrelsen har under lång tid bedrivit verksamhet och intern utbildning som kopplar till kommunikation och relation med markägare. Delrapportgruppen föreslår att myndigheten med anledning av MEK-resultaten intensifierar sådant utvecklings- och utbildningsarbete. Ansvar och roller behöver fastställas, vilket vi föreslår görs av ledningen. Eventuellt kan utbildningen Dialog för naturvården användas systematiskt.

Kommunikation och information är två olika, men besläktade, företeelser som lätt ger sig till känna när man tar del av och analyserar resultat från Markägarenkäten. En ytterst kortfattad ordbok förklarar ”kommunicera” som: meddela sig med, stå i förbindelse med (varandra)²⁵. ”Informera” anges som: upplysa, underrätta. Det är bra att vara medveten om skillnaden mellan de två begreppen.

Man får en bild av framförallt ensidigt riktad faktaöverföring när det handlar om information. Kommunikation handlar mer om en etablerad kontakt och relation, inom vars ramar fakta utbyts i olika riktning. Man kan då lyfta fram *kommunikation, dialog och relationsskapande* som honnörsord. Det är knappast någon som upplever detta som nyheter, men det kan vara bra att påminna sig om sammanhanget som en övergripande inriktning i arbetssättet med formellt skydd. Men det är lika viktigt att påminna om, att i det läge där man avser att informera, är det viktigt att vara tydlig och pedagogisk.

Skogsstyrelsepersonal betonar att man ska vara ödmjuk vid beredning av ärendena och lyssna på markägarens åsikter och om dennes mål med sitt ägande.²⁶

”Håll markägaren ständigt informerad om allt som händer i beredningen av ärendet”.²⁶

”Man bör lägga vikt vid att markägaren deltar i fält. Det är lämpligt att ha besökt området i förväg och vara väl förberedd”.²⁶

Bra relationer kan också handla om att utföra avtalade åtgärder. Det finns svarande i enkäterna som påpekar att Skogsstyrelsen inte hållit löften om att t.ex. röja stigar vid naturvårdsavtal, vilket skadat förtroendet för myndigheten.²⁷

Det finns en god uppslutning inom Skogsstyrelsen²⁸ för ett intensifierat utvecklingsarbete för kommunikationen med markägarna inom det formella skyddet.

Långsiktigheten i uppbyggda relationer är viktig. Skogsstyrelsepersonal betonar att det är god kundvård att hålla innehavare till biotopskyddsområden och naturvårdsavtal välinformerade även i framtiden, efter beslut eller avtalstecknande.²⁶

Konsulternas metodiska analyser har visat att upplevelsen av delaktighet och möjligheter att lämna synpunkter ökar möjligheten till nöjda markägare.²⁹

²⁵ Jämför lat. bl.a. *communio*: gemenskap; *communis*: gemensam

²⁶ Åberg, J. 2009. Grupparbete kring resultatet av Mek 08 vid områdesskyddskonferensen i Stockholm den 24 mars 2009. Skogsstyrelsen, arbetsmaterial.

²⁷ MEK-kommentarer 2008

²⁸ Berggren & Kastner 2008

²⁹ Nilsson & Johansson 2010

Delrapportgruppen vill avslutningsvis betona och lämna för diskussion:

- Får man en bra kontakt med markägaren så går allt mycket enklare. Den *första kontakten* är den absolut viktigaste och den svåraste. Hur skapar man ett förtroende på relativt kort tid?
- Personkemin stämmer inte alltid mellan alla människor, ska man då byta handläggare?
- Ska man göra någon ”research” inför första markägarkontakten för att få en bra ingång till kontakt?
- Utbildning i ”första hjälpen” har vi ju då och då, när får vi utbildning i ”första kontakten”?

Handläggningstid och rättssäkerhet

Slutsatser och förslag

Skogsstyrelsen bör uppmärksamma trenden i MEK om ökande handläggningstid under de senaste åren, för biotopskyddsarbetet. Det är viktigt och önskvärt att tiden inte sträcks ut över en lång tidsperiod och frågan har uppmärksammats under en rad av år i konferenserna för områdesskydd. Det är naturligtvis också viktigt att hitta effektiva och arbetsbesparande arbetssätt.

Skogsstyrelsen har under de senaste åren vid enkla utvärderingar inte upplevt handläggningstiden som något stort problem. För verksamhetsåret 2007 för myndigheten var exempelvis 70 procent av biotopskyddsärendena igångsatta (diarieförda) under 2007 och nästan alla de övriga ärendena, under 2006. Det som dock är en svårighet i denna bedömning, är i vilket skede ett ärende har blivit diariefört. Det finns också en osäkerhet om hur de som svarat på enkäterna har uppfattat tidpunkten för ärendestarten. Kanske uppfattar en del personer att ärendet inleddes redan vid nyckelbiotopsinventeringen. Detta framgår tyvärr inte tydligt av enkäterna, vilket är värdefullt att känna till. Detta är också en av de frågor där en viss omformulering ägt rum mellan de två enkätomgångarna.

Delrapportgruppen vill summera att en målsättning om kortare handläggningstid väger mot två saker: *rättssäkerheten*, genom att markägaren också ska uppleva att det inte går *för* fort så att man inte är med i skeendet; dessutom leder naturligtvis önskemålet om ökad och förbättrad *kommunikation och delaktighet* för markägaren i processen, se ovan, till en dyrare och längre handläggning. Här finns det med andra ord en viktig avvägning att göra för personalen vid genomförandet av arbetet. För NVA visar MEK på en relativt snabb, och minskande handläggningstid. Här gäller det främst att beakta att processen inte blir för snabb för den enskilde markägaren, jämför ovan.

Den ekonomiska värderingen

Slutsatser och förslag

Relativt kritiska signaler om den ekonomiska värderingen inom det formella skyddet, adresseras till Skogsstyrelsen av MEK-enkäternas resultatsiffror. Kritiken bör tas på allvar och delrapportgruppen föreslår att frågan tas upp inom myndighe-

tens uppdragsverksamhet. Eventuellt kan frågan tas upp i Rådet för Skogsstyrelsens uppdragsverksamhet.

Skogsstyrelsen bör lägga stor vikt vid att göra informationen om den ekonomiska värderingen tydlig och pedagogisk.

För frågor om den ekonomiska värderingen – jämför även med ovanstående avsnitt i detta kapitel, under rubriken Kommunikation, information, relation.

Referenser

Publicerade källor

Höjer, O. m.fl. 2005. Nationell strategi för formellt skydd av skog. Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen.

Johansson, A., Johnsson L. & Nilsson, M. 2008. Formellt skydd av skog – markägarnas synpunkter. WSP Analys & Strategi, Rapport 2008:22.
<http://www.skogsstyrelsen.se/episerver4/templates/SNormalPage.aspx?id=41126>

Johansson, A. & Nilsson, M. 2010. Processerna för formellt skydd av skog – en uppföljning av markägarnas synpunkter under 2008. WSP Analys & Strategi, rapport under utgivning.

Pettersson, T., Berggren, U., Norgren, E. & Svedlund, L. 2009. System för uppföljning och utvärdering av processen kring formellt skydd. Skogsstyrelsen och Naturvårdsverket. Naturvårdsverkets rapportserie 2009:5934.

<http://www.skogsstyrelsen.se/episerver4/templates/SNormalPage.aspx?id=41126>

Arbetsmaterial

Berggren, U. & Kastner, C. 2008. Skogsstyrelsens talespunkter till stöd vid pressmeddelandet ”Markägarenkät ger ny grund för bättre dialog om skogsskyddet”. Skogsstyrelsen, arbetsmaterial.

Nilsson, M. & Johansson, A. 2010. Formellt skydd av skog. Uppföljning av 2008 års processer. Bildpresentation den 21 januari 2010. WSP Analys och strategi.

MEK-kommentarer, december 2008. WSP Analys och Strategi, arbetsmaterial.

Åberg, J. 2009. Grupparbete kring resultatet av Mek 08 vid områdesskyddskonferensen i Stockholm den 24 mars 2009. Skogsstyrelsen, arbetsmaterial.

Av Skogsstyrelsen publicerade Rapporter:

- 1988:1 Mallar för ståndortsbonitering; Lathund för 18 län i södra Sverige
- 1991:1 Tätortsnära skogsbruk
- 1992:3 Aktiva Natur- och Kulturvårdande åtgärder i skogsbruket
- 1993:7 Betespräglad äldre bondeskog – från naturvårdssynpunkt
- 1994:5 Historiska kartor - underlag för natur- och kulturmiljövård i skogen
- 1995:1 Planering av skogsbrukets hänsyn till vatten i ett avrinningsområde i Gävleborg
- 1995:2 SUMPSKOG – ekologi och skötsel
- 1996:1 Women in Forestry – What is their situation?
- 1996:2 Skogens kvinnor – Hur är läget?
- 1997:2 Naturvårdsutbildning (20 poäng) Hur gick det?
- 1997:5 Miljeu96 Rådgivning, Rapport från utvärdering av miljeurådgivningen
- 1997:6 Effekter av skogsbränsleuttag och askåterföring – en litteraturstudie
- 1997:7 Målgruppsanalys
- 1997:8 Effekter av tungmetallnedfall på skogslevande landsnäckor (with English Summary: The impact on forest land snails by atmospheric deposition of heavy metals)
- 1997:9 GIS-metodik för kartläggning av markförsurning – En pilotstudie i Jönköpings län
- 1998:1 Miljökonsekvensbeskrivning (MKB) av skogsbränsleuttag, asktillförsel och övrig näringskompensation
- 1998:3 Dalaskog - Pilotprojekt i landskapsanalys
- 1998:4 Användning av satellitdata – hitta avverkad skog och uppskatta lövröjningsbehov
- 1998:5 Baskatjoner och aciditet i svensk skogsmark - tillstånd och förändringar
- 1998:6 Övervakning av biologisk mångfald i det brukade skogslandskapet. With a summary in English: Monitoring of biodiversity in managed forests.
- 1998:7 Marksvampar i kalkbarrskogar och skogsbeten i Gotländska nyckelbiotoper
- 1999:1 Miljökonsekvensbeskrivning av Skogsstyrelsens förslag till åtgärdsprogram för kalkning och vitalisering
- 1999:2 Internationella konventioner och andra instrument som behandlar internationella skogsfrågor
- 2000:1 Samordnade åtgärder mot försurning av mark och vatten - Underlagsdokument till Nationell plan för kalkning av sjöar och vattendrag
- 2000:4 Skogsbruket i den lokala ekonomin
- 2000:5 Aska från biobränsle
- 2000:6 Skogsskadeinventering av bok och ek i Sydsverige 1999
- 2001:1 Landmolluskfaunans ekologi i sump- och myrskogar i mellersta Norrland, med jämförelser beträffande förhållandena i södra Sverige
- 2001:2 Arealförluster från skogliga avrinningsområden i Västra Götaland
- 2001:3 The proposals for action submitted by the Intergovernmental Panel on Forests (IPF) and the Intergovernmental Forum on Forests (IFF) - in the Swedish context
- 2001:4 Resultat från Skogsstyrelsens ekenkät 2000
- 2001:5 Effekter av kalkning i utströmningsområden med kalkkross 0 - 3 mm
- 2001:6 Biobränslen i Söderhamn
- 2001:7 Entreprenörer i skogsbruket 1993-1998
- 2001:8A Skogspolitisk historia
- 2001:8B Skogspolitiken idag - en beskrivning av den politik och övriga faktorer som påverkar skogen och skogsbruket
- 2001:8C Gröna planer
- 2001:8D Föryngring av skog
- 2001:8E Fornlämningar och kulturmiljöer i skogsmark
- 2001:8G Framtidens skog
- 2001:8H De skogliga aktörerna och skogspolitiken
- 2001:8I Skogsbilvägar
- 2001:8J Skogen sociala värden
- 2001:8K Arbetsmarknadspolitiska åtgärder i skogen
- 2001:8L Skogsvårdsorganisationens uppdragsverksamhet
- 2001:8M Skogsbruk och rennäring
- 2001:8O Skador på skog
- 2001:9 Projekterfarenheter av landskapsanalys i lokal samverkan – (LIFE 96 ENV S 367) Uthålligt skogsbruk byggt på landskapsanalys i lokal samverkan
- 2001:11A Strategier för åtgärder mot markförsurning
- 2001:11B Markförsurningsprocesser
- 2001:11C Effekter på biologisk mångfald av markförsurning och motåtgärder
- 2001:11D Urvalskriterier för bedömning av markförsurning
- 2001:11E Effekter på kvävedynamiken av markförsurning och motåtgärder
- 2001:11F Effekter på skogsproduktion av markförsurning och motåtgärder
- 2001:11G Effekter på tungmetallers och cesiums rörlighet av markförsurning och motåtgärder
- 2002:1 Ekskador i Europa
- 2002:2 Gröna Huset, slutrapport
- 2002:3 Project experiences of landscape analysis with local participation – (LIFE 96 ENV S 367) Local participation in sustainable forest management based on landscape analysis
- 2002:4 Landskapsekologisk planering i Söderhamns kommun
- 2002:5 Miljöriktig vedeldning - Ett informationsprojekt i Söderhamn

- 2002:6 White backed woodpecker landscapes and new nature reserves
- 2002:7 ÄBIN Satellit
- 2002:8 Demonstration of Methods to monitor Sustainable Forestry, Final report Sweden
- 2002:9 Inventering av frötäktsbestånd av stjälkek, bergek och rödek under 2001 - Ekdöd, skötsel och naturvård
- 2002:10 A comparison between National Forest Programmes of some EU-member states
- 2002:11 Satellitbildsbaserade skattningar av skogliga variabler
- 2002:12 Skog & Miljö - Miljöbeskrivning av skogsmarken i Söderhamns kommun
- 2003:1 Övervakning av biologisk mångfald i skogen - En jämförelse av två metoder
- 2003:2 Fågelfaunan i olika skogsmiljöer - en studie på beståndsnivå
- 2003:3 Effektivare samråd mellan rennäring och skogsbruk -förbättrad dialog via ett utvecklat samrådsförfarande
- 2003:4 Projekt Nissadalen - En integrerad strategi för kalkning och askspridning i hela avrinningsområden
- 2003:5 Projekt Renbruksplan 2000-2002 Slutrapport, - ett planeringsverktyg för samebyarna
- 2003:6 Att mäta skogens biologiska mångfald - möjligheter och hinder för att följa upp skogspolitikens miljömål i Sverige
- 2003:7 Vilka botaniska naturvärden finns vid torplämningar i norra Uppland?
- 2003:8 Kalkgranskogar i Sverige och Norge - förslag till växtsociologisk klassificering
- 2003:9 Skogsägare på distans - Utvärdering av SVO:s riktade insatser för utbor
- 2003:10 The EU enlargement in 2004: analysis of the forestry situation and perspectives in relation to the present EU and Sweden
- 2004:1 Effektoppföljning skogsmarkskalkning tillväxt och trädvitalitet, 1990-2002
- 2004:2 Skogliga konsekvensanalyser 2003 - SKA 03
- 2004:3 Natur- och kulturinventeringen i Kronobergs län 1996 - 2001
- 2004:4 Naturlig förnygring av tall
- 2004:5 How Sweden meets the IPF requirements on nfp
- 2004:6 Synthesis of the model forest concept and its application to Vilhelmina model forest and Barents model forest network
- 2004:7 Vedlevande arters krav på substrat - sammanställning och analys av 3.600 arter
- 2004:8 EU-utvidgningen och skogsindustrin - En analys av skogsindustrins betydelse för de nya medlemsländernas ekonomier
- 2004:10 Om virkesförrådets utveckling och dess påverkan på skogsbrukets lönsamhet under perioden 1980-2002
- 2004:11 Naturskydd och skogligt genbevarande
- 2004:12 När vi skogspolitikens mångfaldsmål på artnivå? - Åtgärdsförslag för uppföljning och metodutveckling
- 2005:1 Access to the forests for disabled people
- 2005:2 Tillgång till naturen för människor med funktionshinder
- 2005:3 Besökarstudier i naturområden - en handbok
- 2005:4 Visitor studies in nature areas - a manual
- 2005:5 Skogshistoria år från år 1177-2005
- 2005:6 Vägar till ett effektivare samarbete i den privata tätortsnära skogen
- 2005:7 Planering för rekreation - Grön skogsbruksplan i privatägd tätortsnära skog
- 2005:8a-8c Report from Proceedings of ForestSAT 2005 in Borås May 31 - June 3
- 2005:9 Sammanställning av stormskador på skog i Sverige under de senaste 210 åren
- 2005:10 Frivilliga avsättningar - en del i Miljökvalitetsmålet Levande skogar
- 2005:11 Skogliga sektorsmål - förutsättningar och bakgrundsmaterial
- 2005:12 Målbilder för det skogliga sektorsmålet - hur går det med bevarandet av biologisk mångfald?
- 2005:13 Ekonomiska konsekvenser av de skogliga sektorsmålen
- 2005:14 Tio skogsägares erfarenheter av stormen
- 2005:15 Uppföljning av skador på fornlämningar och övriga kulturlämningar i skog
- 2005:16 Mykorrhizasvampar i örtrika granskogar - en metodstudie för att hitta värdefulla miljöer
- 2005:17 Forskningsseminarium skogsbruk - rennäring 11-12 augusti 2004
- 2005:18 Klassning av renbete med hjälp av ståndortsboniteringens vegetationstypsindelning
- 2005:19 Jämförelse av produktionspotential mellan tall, gran och björk på samma ståndort
- 2006:1 Kalkning och askspridning på skogsmark - redovisning av arealer som ingått i Skogsstyrelsens försöksverksamhet 1989-2003
- 2006:2 Satellitbildsanalys av skogsbilvägar över våtmarker
- 2006:3 Myllrande Våtmarker - Förslag till nationell uppföljning av delmålet om byggande av skogsbilvägar över värdefulla våtmarker
- 2006:4 Granbarkborren - en scenarioanalys för 2006-2009
- 2006:5 Överensstämmelse anmält och verkligt GROT-uttag?
- 2006:6 Klimathotet och skogens biologiska mångfald
- 2006:7 Arenor för hållbart brukande av landskapets alla värden - begreppet Model Forest som ett exempel
- 2006:8 Analys av riskfaktorer efter stormen Gudrun
- 2006:9 Stormskadad skog - förnygring, skador och skötsel
- 2006:10 Miljökonsekvenser för vattenkvalitet, Underlagsrapport inom projektet Stormanalys
- 2006:11 Miljökonsekvenser för biologisk mångfald - Underlagsrapport inom projekt Stormanalys
- 2006:13 Hur drabbades enskilda skogsägare av stormen Gudrun - Resultat av en enkätundersökning
- 2006:14 Riskhantering i skogsbruket
- 2006:15 Granbarkborrens utnyttjande av vindfällan under första sommaren efter stormen Gudrun - (The spruce bark beetle in wind-felled trees in the first summer following the storm Gudrun)
- 2006:16 Skogliga sektorsmål i ett internationellt sammanhang

- 2006:17 Skogen och ekosystemansatsen i Sverige
- 2006:18 Strategi för hantering av skogliga naturvärden i Norrtälje kommun ("Norrtäljeprojektet")
- 2006:19 Kantzonens ekologiska roll i skogliga vattendrag - en litteraturöversikt
- 2006:20 Ägoslag i skogen - Förslag till indelning, begrepp och definitioner för skogsrelaterade ägoslag
- 2006:21 Regional produktionsanalys - Konsekvenser av olika miljöambitioner i länen Dalarna och Gävleborg
- 2006:22 Regional skoglig Produktionsanalys - Konsekvenser av olika skötselregimer
- 2006:23 Biomassaflöden i svensk skogsnäring 2004
- 2006:24 Trädbränslestatistik i Sverige - en förstudie
- 2006:25 Tillväxtstudie på Skogsstyrelsens obsytor
- 2006:26 Regional produktionsanalys - Uppskattning av tillgängligt trädbränsle i Dalarnas och Gävleborgs län
- 2006:27 Referenshänget som ett verktyg i vilt- och skogsförvaltning
- 2007:1 Utvärdering av ÄBIN
- 2007:2 Trädslagets betydelse för markens syra-basstatus - resultat från Ståndortskarteringen
- 2007:3 Älg- och rådjursstammarnas kostnader och värden
- 2007:4 Virkesbalanser för år 2004
- 2007:5 Life Forests for water - summary from the final seminar in Lycksele 22-24 August 2006
- 2007:6 Renskadorna i plant- och ungskog - en litteraturöversikt och analys av en taxeringsmetod
- 2007:7 Övervakning och klassificering av skogsvattendrag i enlighet med EU:s ramdirektiv för vatten - exempel från Emån och Öreälven
- 2007:8 Svenskt skogsbruk möter klimatförändringar
- 2007:9 Uppföljning av skador på fornlämningar i skogsmark
- 2007:10 Utgör kvävegödsling av skog en risk för Östersjön? Slutatsatser från ett seminarium anordnat av Baltic Sea 2020 i samarbete med Skogsstyrelsen
- 2008:1 Arenas for Sustainable Use of All Values in the Landscape - the Model Forest concept as an example
- 2008:2 Samhällsekonomisk konsekvensanalys av skogsmarks- och ytvattenkalkning
- 2008:3 Mercury Loading from forest to surface waters: The effects of forest harvest and liming
- 2008:4 The impact of liming on ectomycorrhizal fungal communities in coniferous forests in Southern Sweden
- 2008:5 Långtidseffekter av kalkning på skogsmarkens kol- och kväveförråd
- 2008:6 Underlag för en nationell strategi för skötsel och skydd av sumpskogar
- 2008:7 Regionala analyser om kontinuitetsskogar och hyggesfritt skogsbruk
- 2008:8 Frötäkt och frötäktssområden av gran och tall i Sverige
- 2008:9 Vägledning vid skogsmarkskalkning
- 2008:10 Områden som skogsmarkskalkats inom Skogsstyrelsens försöksverksamhet 2005-2007
- 2008:11 Inventering av ädellövplanteringar på stormhyggen från 1999 i Skåne
- 2008:12 Aluminiumhalter i skogsbäckar och variationen med avrinningsområdenas egenskaper
- 2008:13 Åtgärder för ett uthålligt brukande av skogsmarken - resultat från studier finansierade inom Movib
- 2008:14 Användningen av växtskyddsmedel inom skogsbruket
- 2008:15 Skogsmarkskalkning
- 2008:16 Skogsmarkskalkningens effekter på kemin i mark, grundvatten och ytvatten i SKOKAL-områdena 16 år efter behandling
- 2008:18 Effekter av skogsbruk på rennäringen - en litteraturstudie
- 2008:19 Hyggesfritt skogsbruk i ädellövskog - En litteratursammanställning
- 2008:20 Kontinuitetsskogar och hyggesfritt skogsbruk i ädellövskogar - slutrapport för delprojekt Ädellöv
- 2008:21 Skoglig kontinuitet och historiska kartor - en metodstudie för bokskog
- 2008:22 Kontinuitetsskogar och Kontinuitetsskogsbruk - Slutrapport för delprojekt Skötsel - hyggesfritt skogsbruk
- 2008:23 Naturkultur - Utvecklingen i försöksserien de 10 första åren
- 2008:24 Jämförelse av ekonomi och produktion mellan trakthyggesbruk och blädning i skiktad granskog - analyser på beståndsnivå baserade på simulering
- 2008:25 Skogliga konsekvensanalyser 2008 - SKA-VB 08
- 2009:1 Åtgärdsplanering i reglerade vattendrag - arbetsgång och åtgärdsförslag i övre Ångermanälven
- 2009:2 Skog & Historia i Uppland - Gröna Jobb 2004-2008
- 2009:3 Utvärdering av metoder för kvantifiering av epifytiska hänglavar
- 2009:4 Kartläggning och Identifiering av kontinuitetsskog
- 2009:5 Skogsproduktion i stormområdet: Ett underlag för Skogsstyrelsens strategi för uthållig skogsproduktion
- 2009:6 Ekonomisk beskrivning av konsekvenser i samband med ledningsintrång i skogsmark
- 2009:7 Avverknings av nyckelbiotoper och objekt med höga naturvärden - en gis-analys och inventeringsdata från Polytax
- 2009:8 Produktionsanalys i Gävleborgs län
- 2009:9 Skogsstyrelsens erfarenheter kring samarbetsnätverk i landskapet
- 2010:1 Under produktion
- 2010:2 Effektiv rådgivning - Slutrapport
- 2010:3 Markägarenkäten. Skogsstyrelsens delrapport för undersökningarna om processen för formellt skydd 2005-2008

Av Skogsstyrelsen publicerade Meddelanden:

- 1991:2 Vägplan -90
1991:5 Ekologiska effekter av skogsbränsleuttag
1995:2 Gallringsundersökning 92
1995:3 Kontrolltaxering av nyckelbiotoper
1996:1 Skogsstyrelsens anslag för tillämpad skogsproduktionsforskning
1997:1 Naturskydd och naturhänsyn i skogen
1997:2 Skogsvårdsorganisationens årskonferens 1996
1998:1 Skogsvårdsorganisationens Utvärdering av Skogspolitiken
1998:2 Skogliga aktörer och den nya skogspolitiken
1998:3 Föryngringsavverkning och skogsbilvägar
1998:4 Miljöhänsyn vid föryngringsavverkning - Delresultat från Polytax
1998:5 Beståndsanläggning
1998:6 Naturskydd och miljöarbete
1998:7 Rönjningsundersökning 1997
1998:8 Gallringsundersökning 1997
1998:9 Skadebilden beträffande fasta fornlämningar och övriga kulturmiljövärden
1998:10 Produktionskonsekvenser av den nya skogspolitiken
1998:11 SMILE - Uppföljning av sumpskogsskötsel
1998:12 Sköter vi ädellövskogen? - Ett projekt inom SMILE
1998:13 Riksdagens skogspolitiska intentioner. Om mål som uppdrag till en myndighet
1998:14 Swedish forest policy in an international perspective. (Utfört av FAO)
1998:15 Produktion eller miljö. (En mediaundersökning utförd av Göteborgs universitet)
1998:16 De trädbevuxna impedimentens betydelse som livsmiljöer för skogslevande växt- och djurarter
1998:17 Verksamhet inom Skogsvårdsorganisationen som kan utnyttjas i den nationella miljöövervakning
1998:19 Skogsvårdsorganisationens årskonferens 1998
1999:1 Nyckelbiotopsinventeringen 1993-1998. Slutrapport
1999:3 Sveriges sumpskogar. Resultat av sumpskogsinventeringen 1990-1998
2001:1 Skogsvårdsorganisationens Årskonferens 2000
2001:2 Rekommendationer vid uttag av skogsbränsle och kompensationsgödsling
2001:3 Kontrollinventering av nyckelbiotoper år 2000
2001:4 Åtgärder mot markförsurning och för ett uthålligt brukande av skogsmarken
2001:5 Miljöövervakning av Biologisk mångfald i Nyckelbiotoper
2001:6 Utvärdering av samråden 1998 Skogsbruk - rennäring
2002:1 Skogsvårdsorganisationens utvärdering av skogspolitikens effekter - SUS 2001
2002:2 Skog för naturvårdsändamål – uppföljning av områdesskydd, frivilliga avsättningar, samt miljöhänsyn vid föryngringsavverkning
2002:4 Action plan to counteract soil acidification and to promote sustainable use of forestland
2002:6 Skogsmarksgödsling - effekter på skogshushållning, ekonomi, sysselsättning och miljö
2003:1 Skogsvårdsorganisationens Årskonferens 2002
2003:2 Konsekvenser av ett förbud mot permtrinbehandling av skogsplantor
2004:1 Kontinuitetsskogar - en förstudie
2004:2 Landskapsekologiska kärnområden - LEKO, Redovisning av ett projekt 1999-2003
2004:3 Skogens sociala värden
2004:4 Inventering av nyckelbiotoper - Resultat 2003
2006:1 Stormen 2005 - en skoglig analys
2007:1 Övervakning av insektsangrepp - Slutrapport från Skogsstyrelsens regeringsuppdrag
2007:2 Kvävegödsling av skogsmark
2007:3 Skogsstyrelsens inventering av nyckelbiotoper - Resultat till och med 2006
2007:4 Fördjupad utvärdering av Levande skogar
2007:5 Hållbart nyttjande av skog
2008:1 Kontinuitetsskogar och hyggesfritt skogsbruk
2008:2 Rekommendationer vid uttag av avverkningsrester och askåterföring
2008:3 Skogsbrukets frivilliga avsättningar
2008:4 Rundvirkes- och skogsbränslebalanser för år 2007 – SKA-VB 08
2009:1 Dikesrensningens regelverk
2009:2 Viltanpassad Skogsskötsel – Skogliga åtgärder för att minska skador
2009:3 Ny metod och nya definitioner i uppföljningen av frivilliga avsättningar
2009:4 Stubbskörd – kunskapssammanställning och Skogsstyrelsens rekommendationer
2009:5 Vidareutveckling av pågående viltskadeinventeringar
2009:6 En märkbar förändring i skogsägarnas vardag – Projekt Skogsägarnas myndighetskontakter
2009:7 Regler om användning av främmande trädslag

Beställning av Rapporter och Meddelanden

**Skogsstyrelsen,
Bokhandeln
551 83 JÖNKÖPING
Telefon: 036 – 35 93 40
växel 036 – 35 93 00
fax 036 – 19 06 22
e-post: bokhandeln@skogsstyrelsen.se
www.skogsstyrelsen.se**

I Skogsstyrelsens Meddelande-serie publiceras redogörelser, utredningar m.m. av officiell karaktär. Innehållet överensstämmer med myndighetens policy.

I Skogsstyrelsens Rapport-serie publiceras redogörelser och utredningar m.m. för vars innehåll författaren/författarna själva ansvarar.

Skogsstyrelsen publicerar dessutom fortlöpande: Foldrar, broschyrer, böcker m.m. inom skilda skogliga ämnesområden. Skogsstyrelsen är också utgivare av tidningen SkogsEko.

Markägarenkäten är undersökningar om hur markägare och andra sakägare uppfattar processen med formellt skydd. Verksamheten genomförs i ett samarbete mellan Skogsstyrelsen och Naturvårdsverket. Hittills har under 2008 och 2009 samlats material och gjorts analyser av synpunkter och förslag för bildandet av naturreservat, biotopskyddsområden och naturvårdsavtal under 2005-2008.

Delrapporten beskriver och utvärderar verksamheten och ger sammanfattningar och förslag till förbättringar av arbetet med formellt skydd inom Skogsstyrelsen.